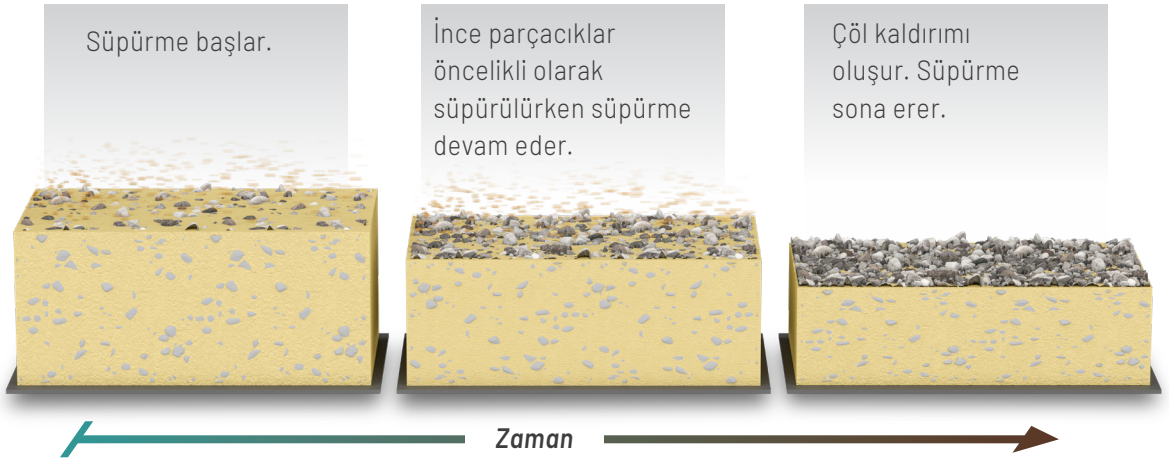

AŞINIM VE BİRİKİM SÜREÇLERİNDE RÜZGÂRLARIN ETKİSİ

Aşınma, taşınma ve birikme süreçleriyle yeryüzünün şekillenmesini sağlayan dış etkenlerden biri de rüzgârlardır. Rüzgârlar, bitki örtüsünün olmadığı veya zayıf olduğu kurak çöl bölgeleri ile yarı kurak step ve kıyı bölgelerinde şekillendirici bir dış etkidir. Kurak ve yarı kurak bölgeler dünya kara alanlarının yaklaşık %30'luk önemli bir kısmını kaplamaktadır. Kurak ve yarı kurak bölgelerde geçici akarsular ve sel suları da şekillendirici dış etkenler olsa da bu bölgelerdeki hâkim şekillendirici dış etken rüzgârdır.

Rüzgâr aşındırması iki şekilde gerçekleşir. Birincisi **süpürme (deflasyon)** adı verilen ve rüzgârın hava hareketinin gücüyle yerdeki malzemeleri sürüklemesiyle gerçekleşen aşındırma. Süpürme etkisi yaşanan yerlerde küçük taneler sürükledikten sonra geride kaba taneli iri malzemelerden oluşan, **çöl kaldırımı** adı verilen bir örtü bırakır (Görsel 3.29). Eğimi az bölgelerde süpürme etkisiyle birkaç metre derinliğinde, yüzlerce metre genişlikte **tava** adı verilen çukurlar da oluşur.

Görsel 3.29: Süpürme (deflasyon) ile rüzgâr aşındırması

Rüzgâr aşındırmasının ikinci şekli ise rüzgârın taşıdığı ince tanelerin kaya veya diğer yüzeyleri âdeta bombardıman etmesiyle gerçekleşen aşındırma ki buna da **yüzey aşındırması (abrazyon)** adı verilir. Rüzgâr, abrazyon etkisiyle kayaları oyar veya cilalar. Rüzgârın yatay tabakalarda yaptığı aşındırma ile

rüzgâra paralel yönde uzanan oluklar ve bunlar arasındaki sırtlar şeklinde oluşan **yardang** ile rüzgârın zemine yakın yumuşak tabakaları alttan oyması sonucu oluşan mantar görünümlü **mantar kaya** abrazyon etkisiyle oluşan başlıca yer şekilleridir (Görsel 3.30-3.31).

Görsel 3.30: Yardang (Çin)

Görsel 3.31: Mantar kaya (Ürdün)